

Yeni NATO ve Stratejileri

Fuat Can*

Özkan Karakuzu**

ÖZET

Soğuk savaş bittiğine göre NATO'nun da misyonu bitecektir gibi soğuk savaş sonrasında bir varsayım ortaya çıkmış olabilir. Ancak durum öyle olmamıştır. Yeni güvenlik algısına göre dünyaya karşı tehditler değişmiş ve NATO da değişime uğramıştır. Sovyetler Birliği'nin yıkılışından beri NATO kendini yeni stratejik konseptle yeniden dizayn etmektedir. Bu süreç NATO'ya üye ülkelerinin artması, faaliyet alanlarının dışında da etkinlik, daha geniş ortaklık arayışları, meydana gelebilecek tehditleri öngörebilme gibi değişiklikler meydana getirmiştir. Üye ülkeler şimdilerde daha fazla terör, enerji kırılganlığı, kitle imha silahlarının güçlendirilmesi ve siber saldırılardan endişe duymaktadır. Fransa'nın NATO'nun askeri kanadından çekilmesinden 40 yıldan fazla bir süre sonra NATO'ya tam olarak katılımı NATO'nun misyonu bittiği şöyle dursun NATO'nun bu günlerdeki öneminin bir göstergesidir. Fransa'nın bu davranışı NATO'nun gittikçe artan küresel potansiyeliyle onun çok önemli bir siyasi rolünün olduğunu vurgulamaktadır. NATO şimdi çatışmalara, savaşlara ve terör faaliyetlerine karşı caydırıcı bir varlık, enerji güvenliği, barışı koruma gibi görevleri üstlenmiştir. Türkiye dünyanın en karmaşık bölgelerinden birine, ortadoğuya, komşuluğu ve enerji koridorunda olması nedeniyle en önemli konumdaki NATO üyelerinden biridir. Böylece NATO'nun içinde Türkiye'nin önemi gittikçe artmaktadır.

Bu araştırmada NATO'nun şimdi ve yakın gelecekte takınacağı roller incelenecektir.

ANAHTAR KELİMELER: NATO, Soğuk Savaş, Siber Saldırı, Yeni NATO Konsepti, Radar Sistemleri.

Recent Nato and Its Strategies

Abstract

After cold war, maybe an assumption emerged like that “The cold war was over so was NATO's mission too. However, it wasn't so. According to a new security perception, threat against world has been changed

---

* İnönü Üniversitesi SBE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilimdalı yüksek lisans öğrencisi

** İnönü Üniversitesi SBE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilimdalı yüksek lisans öğrencisi

and so has NATO. It has been re-designing itself since the Soviet Union's collapse, with a new Strategic Concept. This process brought about changes such as NATO's expansion of its membership, involvement in out-of-area operations, pursuit of wider partnership arrangements and recognition of emerging threats. Member countries recently have more concerned about terrorism, energy vulnerabilities, the proliferation of weapons of mass destruction, and about cyber attacks. After more than 40 years of abstention, France's decision to return to full participation in NATO's integrated military structures can be indication of importance of NATO these days yet alone NATO's mission is over. France's conduct emphasized NATO's vital political role as a regional alliance with growing global potential. Now, NATO taking over deterrence presence against conflicts, wars, and terrorism activities, energy security, cyber defense, protects peace, and so on. Turkey is one of the most important positions in the NATO members concerning energy security and protector power inasmuch as it is on the energy corridor and next to Middle East, one of the most volatile regions of the world. Accordingly, importance of Turkey in the NATO is increasingly enhancing.

It will be analyzed NATO's present and near future roles in this study.

KEY WORDS: NATO, Cold War, Cyber attack, Recent NATO's mission, Radar Systems

Giriş

Biz insanlar varlığımız boyunca barış ve savaşlar arasında gidip gelmiş ve bu bağlamda kendimizi bir aile, grup, kabile, millet, devlet ve birlik olarak görmüş ve hatta gerekli olduğunda barışı sağlamak ve korumak için aramızda müttefiklikler kurmuş ve yaşamımızı güvenli hale getirme mücadelesi vermişizdir. Bu bağlamda NATO da Sovyetler Birliği'nin tehditlerine bir tepki olarak 4 Nisan 1949 yılında Washington anlaşması ile kurulmuştur. Ancak kuruluş gayesi sadece Sovyetler Birliği değildi. Sovyet yayılımcılığını önlemek, kıta Avrupa'sında milliyetçi militarizmin yeniden hayat bulmasını engellemek ve Avrupa'nın siyasi bütünleşmesini sağlamayı da kuruluş amaçları içerisinde sayabiliriz. 1949'da kuruluşundan bu yana müttefik kuvvetlerin esnekliği NATO'nun içinde mevcuttur ve bu NATO'ya farklı zamanlarda farklı gereksinimlere uyum sağlama kabiliyetini kazandırmıştır. 1950'lerde NATO sadece savunma örgütüyken, 1960'larda yatıştırma ve gerilimi azaltma enstrümanı olmuştur. 1990'larda ise NATO yeni müttefiklikler ve ortaklıklar ile Orta Asya ve Doğu Avrupa'nın istikrara kavuşması için bir araç olmuştur (NATO, "A Short History of NATO", <http://www.nato.int/history/index.html>, 28.02.2012).

1950'lerin başında Kore Savaşı'nın patlamasına yol açan uluslararası gelişmeler, Batı'nın Sovyetler Birliği'nin genişleme amacı ile ilgili korkularını teyit eder gibi görünüyordu. Bu nedenle NATO üyesi devletler ortak savunma taahhütlerini yerine getirebilmeleri için gereken askeri ve sivil

yapıları geliştirme konusundaki çabalarını arttırdılar. Kuzey Amerika kuvvetlerinin Avrupa hükümetlerinin talepleri doğrultusunda Avrupa topraklarındaki mevcudiyeti, Sovyetler Birliği'nin saldırganlığının önlenmesine yardımcı oldu. Ayrıca, zaman içinde birçok ülke daha İttifak'a katıldı. İttifak sayesinde Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'nın daha önce görülmemiş bir istikrar düzeyine erişmeleriyle Avrupa'da ekonomik işbirliği ve entegrasyonun temelleri atıldı. Soğuk Savaş sona erdikten sonra 1990'ların başında İttifak eski düşmanlara elini uzatarak, ve güvenlik konusunda işbirliğine dayanan bir yaklaşım sergileyerek Avrupa'daki eski Doğu-Batı bölünmesinin ortadan kalkmasına katkıda bulundu (NATO, "Güvenlik İçin Birlikte Çalışmak", http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120118_nato_security_turk.pdf, 06.03.2012).

NATO kuruluşundan bu yana, değişen dünya düzeni ve siyaseti içerisinde kendi misyonunu buna uyarlayarak, bu günlere kadar gelmiş ve bugünlerde de günün koşulları içerisinde yeni güvenlik algısını, misyonunu oluşturmaya çalışmaktadır.

Soğuk Savaş sırasında Sovyetler Birliği'nin oluşturduğu tehdit NATO'nun rolü ve amacını açıkça belirliyordu. 1990'ların başında Varşova Paktı dağıldı, Sovyetler Birliği çöktü. Bazı yorumcular eski düşmanların ortadan kalkmasıyla NATO'ya duyulan ihtiyacın da ortadan kalktığını ve artık geleceğe dönük savunma harcamalarının ve silahlı kuvvetlere yapılacak yatırımların büyük ölçüde azaltılabileceğini düşünmeye başladılar. NATO müttefiklerinin birçoğu savunma harcamalarında kesintiler yaptılar; bu kesintilerin bazıları %25'e varıyordu. Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte askeri istila tehlikesi ortadan kalkmış olsa da, Avrupa'nın bazı yerlerinde istikrarsızlığın artmış olduğu kısa sürede görüldü. Eski Yugoslavya'da ve eski Sovyetler Birliği'nin bazı bölgelerinde genellikle etnik gerginliklerden kaynaklanan birçok bölgesel çatışma patlak verdi, ve bu çatışmaların yayılması riski ortaya çıktı. Artık Avrupa'da barış ve istikrarı korumak ve bölgesel gerginliklerin tırmanmasını engellemek için yeni politik ve askeri işbirliği şekillerine ihtiyaç vardı. Nitekim, NATO eski düşmanlarıyla kurumsal ilişkiler başlattı ve yeni işbirliği mekanizmaları oluşturdu. Ayrıca üyelerinin temel savunma rollerini yerine getirmeye devam edebilmelerini garanti etmenin yanı sıra büyük çaplı iç reformlara girişerek üyelerinin kriz yönetimi, barışı koruma ve barışa destek operasyonları gibi yeni görevlere hazır olabilmeleri için askeri yapı ve yeteneklerinde gerekli uyarlamaları yaptı. Bu yeni güvenlik sorunları karşısında NATO sadece toplu savunma sorumluluğunu taşıyan birbirine kenetlenmiş bir ittifak olmakla kalmadı, aynı zamanda daha geniş güvenlik alanında işbirliği yapan, kültürel açıdan birbirinden çok farklı ülkeler arasındaki bir ortaklığın odak noktası haline geldi.

Stratejik ortam değişmeye devam ederken NATO'nun dönüşümü de giderek hızlanmaktadır. NATO bugün geçmişe kıyasla çok daha çeşitli güvenlik sorunları ile karşı karşıyadır ve gerek kendi topraklarında gerekse diğer bölgelerde yaşayan halkı korumak zorundadır. Kitle imha silahlarının yayılması ve terörizm gibi tehditler sınır tanımazlar. Bu da NATO'nun Afganistan'da olduğu gibi çok uzak bölgelerde konuşlanabilecek ve kuvvetlerini idame ettirebilecek durumda olması anlamına gelmektedir. (NATO, “Güvenlik İçin Birlikte Çalışmak”, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120118_nato_security_turk.pdf, 06.03.2012)

Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasından sonra NATO, kendi varlığının meşruiyetini yeniden temellendirme sürecine girmiştir. NATO müttelikliğinin oluşmasının temel sebebi olan Sovyetler Birliği'nin dağılması NATO'nun da dağılması gerektiği algısını oluştursa da, patrikte durum böyle olmamıştır. Ana kuruluş sebebi, belli bir düşmana karşı, askeri ve ideolojik olarak korunma olan NATO'nun amacı 2008'de Bükreş Zirvesi Deklarasyonu'nda “21. Yüzyılda var olan ve meydana gelebilecek tehditlere karşı koyma kabiliyeti” olarak değişmiştir.

Bu süreçte NATO Meşruiyetini ve amaçlarını yeniden temellendirirken söylemini de değiştirerek “savunma” söyleminden “güvenlikleştirme” söylemine geçmiştir. NATO varlığının ve amacının meşruiyet zeminini öncelikli olarak söylemsel olarak oluşturmakta ve bunun inşasını yaparken “Gelecek güvenliği riski” söylemi üzerinden politikasını belirlemektedir. Bu bağlamda “Geleceğimizi güvence altına alıyoruz” sloganı bu söylemin ana damarını oluşturmaktadır. (ERCOLANI, 2011: 76-78)

NATO bugünlerde barışı korumaya çok daha fazla önem vermektedir. Barışı korumak en az barışı sağlamak kadar zordur. Bunun içindir ki Balkanlardaki NATO birlikleri, oradaki etnik çeşitlilik ve yaşanan acıların hala canlı olmasından dolayı varlığını devam ettirmektedirler. Balkanlarda çıkabilecek bir kıvılcım, çatışmaları tekrar tetikleyecek potansiyele sahiptir. Barışı sağlama adına yapılan operasyonun ardından yıllar geçse de barışı korumak için hala bölgede NATO kuvvetleri bulunmaktadır.

Şimdilerde güvenlik algısı bireysel özgürlüğü de içine alacak şekilde geniş bir spektruma yayılmıştır. Yeni güvenlik algısı, artık sadece NATO'ya üye ülkelerle sağlanabilecek bir olgu olmadığı anlaşılmış, üye dışı ülkelerle, daha geniş bölgelerle, diğer uluslararası örgütlerle ve hükümet dışı örgütlenmelerle işbirliğini kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu “Kapsamlı Yaklaşım”ın

çekirdeğini oluşturur. (NATO, “A Short History of NATO”, <http://www.nato.int/history/index.html>, 28.02.2012)

Bu bağlamda NATO sadece üye ülkelerle, müttefikliklerle yetinmeyip geniş ortaklıklar kurmuştur. Bunlar;

1. Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi/Euro-Atlantik Partnership Council (EAPC): Rusya başta olmak üzere, Ermenistan, Avusturya, Azerbaycan, Makedonya, Gürcistan, İrlanda, Kazakistan, Kırgızistan, Karadağ, Malta, Moldova, Sırbistan, İsveç, İsviçre, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna ve Özbekistan bu ortaklığa üye ülkelerdir.

2. NATO Akdeniz Diyalogu/NATO’s Mediterranean Dialogue: Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Moritanya, Fas ve Tunus bu ortaklığa üye ülkelerdir.

3. İstanbul İşbirliği Girişimi/İstanbul Cooperation Initiative (ICI): Bahreyn, Katar, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri bu ortaklığa üye ülkelerdir.

Bunlara ilaveten NATO Japonya, Güney Kore, Yeni Zelanda, Avustralya, Pakistan, Irak ve Afganistan ile de ortaklık ilişkileri mevcuttur. (NATO HOMEPAGE, (2012) Partners, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/51288.htm>, 28.02.2012). Bu ortaklıkların amacı barış için ortaklık (partnership for peace) konseptinde düzenli olarak koordinasyon, danışma ve tüm katılımcılar arasında diyalog formu olarak açıklanmaktadır.

Günümüzde barışa karşı yapılan tehditler artık sadece bazı bölgelerde etkin olmak veya birkaç müttefiklik yapmak bu tehditleri bertaraf etmeye yetmemektedir çünkü günümüzün geldiği teknolojiyle tehdidin nereden geleceği ve nasıl geleceği belli değildir. Artık geleneksel olmayan tehdit algısı mevcuttur. Bu tehdidin üstesinden gelmenin en iyi yollarından biri de geniş kapsamlı işbirliği ve ortaklıktan geçmektedir. Kaderin şu cilvesine bakın ki Sovyetler Birliğine karşı kurulmuş olan bir örgüt artık Rusya ile ortaklık kurmak zorunda kalmıştır. Ancak NATO bir taraftan dünyada çeşitli ülke ve bölgelerle ortaklık ve işbirliğini artırırken, özellikle Rusya ile ortaklık kurarken diğer taraftan da Rusya’yı kendi içine sıkıştırma politikası güttüğü çıkarımı yapılabilir. Çünkü Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra Avrupa Birliği ve NATO, Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği’nden kopan ülkeleri kendi bünyelerine katarak ve katmaya çalışarak Rusya’nın Doğu Avrupa’daki etkisini azaltma gayretleri içerisinde olduğu fark edilmektedir. 29 Mart 2004’te Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovenya ve Slovakya ve 1 Nisan

2009'da Hırvatistan ve Arnavutluk örgüte üye olmuşlardır (NATO, "A Short History of NATO", <http://www.nato.int/history/index.html>, 28.02.2012).

Müttefikliğe yeni üye olan ülkelere bakıldığında çoğunun Doğu Avrupa ve Baltık ülkeleri ve hatta bazılarının eski Varşova Paktı ülkeleri olduğu görülmektedir. Ayrıca 2008 yılı Bükreş Zirvesinde Rusya'nın tepkisine rağmen Ukrayna ve Gürcistan'ın da ileride NATO'ya üye yapılması temennisinde bulunulmuştur (TEIGEN, 2008: 346).

Yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı, NATO'nun, hala Rusya'yı tehdit olarak görmese bile siyasi bir rakip olarak görmeye devam etmekte olduğu ve Rusya'yı tekleştirerek, tekrardan büyük bir birliği/müttefikliği kuramayacak hale sokmak istediği anlaşılmaktadır. NATO'nun genişlemesini Rusya da kendilerinin izolasyonu olarak görmektedir (BBC News, "Medvedev Warns on Nato Expansion", <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7312045.stm>, 06.03.2012).

Bu bağlamda Avrupa'da eski Sovyetler Birliği ülkelerinden NATO'ya üye olmaya sadece Ukrayna, Moldova ve Beyaz Rusya kalmıştır. Ukrayna halkının kafası ise oldukça karışıktır. Bazı kitleler NATO'ya üye olmak isterken bazıları da üyeliğe karşı çıkmaktadır. 2010'da Ukrayna'da genel seçimlerin ardından Başkanlığa seçilen Rus yanlısı Viktor Yanukovych kendi yönetiminin NATO üyeliğine sıcak bakmadığını ve NATO üyesi olmayacaklarını söylemiştir (The Daily Telegraph, "Ukraine Drops Nato Membership Pursuit", <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/7774665/Ukraine-drops-Nato-membership-pursuit.html>, 06.03.2012).

2009'da Birleşik Devletler Başkanı Barack Obama, Polonya ve Çek Cumhuriyetine kurulması planlanan uzun menzilli füze kalkanı sistemi ve ekipmanlarını, Rusya'nın silahlanma yarışını artırma tehdidine karşı geri adım attığı iddia edilerek bunların yerine kısa ve orta menzilli sistemlerin kurulacağını bildirmiştir (BBC News, "Obama Shelves Europe Missile Plan", <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8260230.stm>, 06.03.2012).

Bush tarafından planlanan füze kalkan sistemi ki bu sisteme göre Polonya'da inspektör füzeleri, Çek Cumhuriyetine de radar sistemi kurulacaktı ancak Obama yönetimi tarafından bu sistem revize edilerek İran'ın şimdiden kısa menzilli füzelerini yaptığı ve bunun telaşıyla İran'a yakınlığından dolayı radar sistemini Türkiye'ye konuşlandırılması planlanmıştır (SHANKER, Thom, "U.S. Hails Deal With Turkey on Missile Shield", <http://www.nytimes.com>, 03.01.2012). Burada değiştirilen planın ilk olarak uygulaması ise 16 Ocak 2012'de faaliyete giren Malatya'da ki erken uyarı radar

sistemi olmuştur. NATO füze kalkanı sisteminin tamamlayıcı parçaları Portekiz, Polonya, Romanya ve İspanya da kurulması planlanmaktadır (CNN, “Part of NATO missile defence system goes live in Turkey”, <http://www.cnn.com/2012/01/16/world/europe/turkey-radar-station/index.html>, 16 Ocak 2012).

Ancak 2015’te Romanya’ya füze sistemi, 2018’de de Polonya’ya inspektör füzelerinin konuşlandırılması planlanmaktadır (SHANKER, Thom, “U.S. Hails Deal With Turkey on Missile Shield”, <http://www.nytimes.com>, 03.01.2012).

Erken uyarı ve füze sistemlerinin konuşlanacağı ülkelere bakıldığında en ciddi tehdit algısı Rusya olduğu fikrine varılabilmektedir. Özellikle Malatya’ya konuşlu olan sisteme İran kadar en çok itirazı Rusya yapmaktadır. Çünkü NATO ile stratejileri örtüşen AB, Rusya’nın silah gücünün siyasi bir koz olarak kullanılmasını engellemek isteyerek Rusya’yı etkisizleştirme politikası gütmektedir. Yine son zamanlarda Ortadoğu coğrafyasında meydana gelen Arap Baharı adı verilen halk ayaklanmalarında Rusya ile batının menfaatleri çatışmaktadır. Rusya’nın özellikle Suriye’de oldukça etkin olduğu ve bu etkinliğini kaybetmemek için antidemokratik yönetimlerin tarafında olduğu herkes tarafından izlenmektedir. Rusya bu etkinliğini, muhtemelen tarihsel olarak Arap-İsrail savaşlarında oynadığı rol ve sahip olduğu silah gücünden almaktadır.

İşte bunun farkında olan batılı güçler Malatya’ya kurulan erken uyarı sistemiyle Rusya’yı Ortadoğu’daki ilişkilere müdahalesini olabildiğince sınırlandırmaya çalışmaktadır. Buna ilaveten NATO bu sistemle de İran’ı kontrol altına almak ve onun da siyasi manevralarını kısıtlamak istemektedir.

Amerikalı yetkililer, Türkiye ile yapılan radar üssü işbirliğini, Türkiyenin 2003 yılında, Irak’ın işgalinde Türk kara sahasını kullanma talebini reddettiğinden beri yapılan, ikili en önemli askeri anlaşma olarak nitelemişlerdir.

Her ne kadar Türk yetkililer yaptıkları yorumlarda, İran’ı radar kalkanının tehdidi olarak tanımlamasalar da, İran’ın gelişen füze kabiliyetinden dolayı ve Suriye’deki kanlı rejim baskısını gizlice İran’ın desteklediği yönünde endişeleri bulunmaktadır.

Türkiye, radar kalkanı tarafından toplanan bilgilerin İsrail ile paylaşılması konusundaki itirazlarına rağmen Amerikan İstihbarat Örgütleri yoluyla, elindeki bilgi ve kaynakları NATO üyesi olmamasına rağmen Amerika ile müttefik bir ülke olan İsrail ile paylaştığı veya paylaşacağı

düşünülmektedir (SHANKER, Thom, “U.S. Hails Deal With Turkey on Missile Shield”, <http://www.nytimes.com>, 03.01.2012).

Türkiyede konuşlu bulunan radar kalkanı şüphesiz ki, kendi güvenliğine katkıda bulunacağı gibi NATO içerisinde de Türkiye'nin konumunu ve gücünü artıracaktır.

Malatya'daki radar sisteminin, Türk kamuoyunda oluşan İsrail'i koruma algısının doğruluğu pek bilinmez. En azından hükümet yetkilileri defalarca bu algının doğru olmadığını iddia etmelerine rağmen, küçükte olsa bu ihtimalin doğru olabileceği değerlendirilmektedir. İran'ın uzun menzilli füzelere sahip olduğu ve nükleer silahlara sahip olabileceğinin, İran'a vereceği kozun da pek sağlam bir koz olmadığı algısı İranlılara verilmektedir. Kaldı ki İran'a 435 mil uzaklıkta Malatya'ya kurulmuş olan radar sisteminin benzeri zaten İsrail'de de kuruludur. Ayrıca Amerika'nın Akdeniz açıklarında hem radar hem de füze sistemi konuşlu bir gemisinin olduğu bilinmektedir (SHANKER, Thom, “U.S. Hails Deal With Turkey on Missile Shield”, <http://www.nytimes.com>, 03.01.2012).

Bu geminin İsrail'i koruma gayreti içersine Akdeniz'de bulunduğu tahmin edilebilir.

Sonuç olarak Malatya'da konuşlu erken uyarı sistemiyle NATO hem Rusya'yı hem de İran'ı siyasi arenada kontrol altında tutmak için kurduğu söylemi yanlış olmayacaktır. Diğer taraftan NATO tarafından kurulan ve kurulacak füze sistemleri bölgede silahlanma yarışını hızlandıracağı muhakkaktır. Örneğin Rusya ABD füze sistemleri ile ilgili müzakereleri keserse Beyaz Rusya ve Kaliningrad'a taktik füzelerin yerleştirileceğini ve bu füzelerin füze kalkanları tarafından engellenemeyeceğini söylemektedir (BARRY, Ellen, “Russia: Missiles May Be Deployed if U.S. Talks Fail”, <http://www.nytimes.com/2011/11/22/world/europe/russia-missiles-may-be-deployed-if-us-talks-fail.html>, 06.03.2012).

Yine İsrail İran'ın silahlanmasına karşılık uzun menzilli füze deneme testleri yapmaktadır (KERSHNER, Isabel “Israel Tests a Long-Range Missile”, <http://www.nytimes.com/2011/11/03/world/middleeast/israel-tests-a-long-range-missile.html>, 06.03.2012).

NATO ve dünya siyaset arenasında bunlar yaşanırken diğer taraftan, dünya son birkaç yıldır küresel anlamda ekonomik kriz yaşamaktadır. Özellikle Avrupa'da krizin etkisi daha sert olmaktadır. NATO üyelerinin çoğunluğu Avrupa ülkeleri olması münasebetiyle NATO da bundan

etkilenmektedir. Avrupa ülkeleri ve Amerika bütçeleri içersindeki savunma harcamalarını kısmaktadır. Pentagon'a göre Amerika savunma bütçesi on yıllık süre içersinde 450 milyar dolardan daha fazla kesintiye uğrayacağı bu da şimdiki harcamanın %10'unu oluşturduğu söylenmektedir. Bunun daha da kesilmesi halinde Amerika'nın hayati çıkarlarının bile tehlikeye gireceği söylenmektedir. Avrupalı üyeler ise daha fazla kesinti yaparak ve NATO ihtiyaçlarını karşılamada zorluklar yaratmaktadır. Bunun son örneğinde NATO Genel Sekreteri A.F. Rasmussen, Libya müdahalesinde arama, tarama ve istihbarat faaliyetlerinde ve hava ikmali ve taşımacılığında Avrupalı kuvvetlerin yetersiz kaldığını bu boşluğun ise Amerika tarafından kapatıldığını ifade etmiştir. Avrupalı savunma bakanları, Avro alanı krizi ve ekonomik kriz dolayısıyla başa çıkmak için kendi bütçelerinin maliye bakanlarınca kesintiye uğramasıyla onları suçlamaktadırlar. Bundan da Amerika rahatsızlık duymaktadır. NATO'nun askeri harcamalarının %75'ini Amerika karşılamaktadır. Soğuk savaş boyunca harcamaların yarısını Amerika harcıyordu, hatta NATO daha küçükken bile (DEMPSEY, Judy, "NATO's Noble Words Go for Naught", <http://www.nytimes.com/2011/11/08/world/europe/08iht-letter08.html>, 06.03.2012).

Bu zorluğun üstesinden gelebilmek için yeni bir fikir ortaya atılmıştır. Bu da "Akıllı Savunmadır." (Smart Defance) Yani NATO az harcamayla, daha az kaynaklarla ve personelle çok daha etkili savunma uygulamasına geçme gayretlerinde bulunmaktadır. Akıllı savunma uygulamaları içersinde önümüzdeki NATO zirvelerinde radikal kararlar alınabilir. Bu bağlamda bazı NATO birlikleri kapatılabilir veya personel ve ekipman sayılarında sınırlamaya gidilebilir.

NATO'nun önündeki dönemlerde en önemli gündem maddelerinden biri İran ve Suriye olacaktır. NATO Irak'ta, Afganistan'da ve hatta Libya'da önce askeri müdahaleye girişti sonra bu müdahalenin ardından haklılığını ortaya koymaya çalıştı ve bunu yaparken çok hatalar yaptı hala bu bölgelerde başarıya ulaştığı söylenemez. Irak'ta, Saddam Hüseyin dönemine nazaran, şimdi daha çok kan ve gözyaşı hakim ve daha da istikrarsız bir haldedir. Libya'da Kaddafi'nin linç edilmesi bu toplumlarda derin travmalara yol açmıştır. Bu yaşananlardan ders alan NATO'nun, Suriye'ye müdahale için aceleci davranmadığı görülmektedir. NATO Genel Sekreteri A.F. Rasmussen Berlin konuşmasında: "NATO müttefikliğinin meşruiyeti şu iki eşsiz bileşene dayanır: Biz halkımızı koruruz ve özgürlüğü talep edenlere ilham veririz" demiştir. Bu sözlerle NATO'nun İran'a müdahale gerekçesi hazır gibi görülmekte olsa da böyle bir müdahaleyi İsrail haricinde kimse tasvip etmemektedir. İran'a müdahale söylemleri İsrail'in baskıları sonucu sıkça dile getirilmektedir.

NATO'nun şimdiki gündem maddelerinden birisi de siber faaliyetlerdir. Günümüz savunma alanına siber savaş, siber savunma, siber saldırı, siber güvenlik gibi kavramlar girmiştir. Siber saldırı yazılım teknolojileri ile yapılan saldırıların tümüdür. Bu tür siber tehditlerin geliştirilmesi çok ucuz olabilmekte iken, bu tehditlere karşı korunmak çok büyük yatırımları gerekli kılmaktadır. Siber saldırı ve siber savunma arasında orantısızlık çok büyüktür. Bir özelliği de bu saldırının nereden geldiğini belirlemek oldukça zordur. Kaynağını belirlemek bazen imkansız olurken bazen haftalar, aylar veya yıllar sürmektedir. NATO da bu tür teknolojik savaşın ihtimaline karşı ve her an siber saldırıya maruz kalabileceği gibi siber savunma için yatırımlar yapmakta ve yeni örgütlenmeye gitmektedir. 2010 Lizbon Zirvesinde, NATO kolektif savunma konseptini geliştirmiştir. Bu kapsamda siber komuta alanlarının oluşturulması ve bu alanda eğitimlerin verilmesi için gerekli tertipleri almaktadır. Geleceğin savaşları olarak öngörülen siber savaşlar için NATO faaliyetlerini yoğunlaştırmaktadır.

Artık günümüzde uluslararası sistemin getirdiği bir yenilik olarak devletler terörist faaliyetlerine karşı savaşta bile tek başına müdahale edemez hale gelmiştir. Diğer devletlerin desteğini arkasında görmeyi arzulamaktadırlar. Sadece devletlerin değil uluslararası örgütlerin de desteğini ardına almaya çalışmaktadırlar. Peki, BM'nin aldığı müdahale kararını kim uygulayacaktır? Ortaklık ve müttefiklik ağı olan NATO'nun yerini alabilecek başka bir örgüt uluslararası sistemde olmadığına göre NATO dünyanın veya BM'nin meşru silahlı kuvveti olarak ileride karşımıza çıkma potansiyeline sahiptir. Afganistan'a müdahale eden ABD'nin sonrasında görevi NATO'ya devretmesi örneğinden sonra, Libya müdahalesinde de müdahaleyi önce üstlenen Fransa ve İngiltere görevi, NATO kuvvetlerine devretmesi bunun en somut örneğidir.

NATO'nun şimdiki ve gelecekte de en önemli faaliyetlerinden biri de enerji güvenliğini sağlamaktır. Türkiye Avrasya, Kafkasya, Balkanlar ve Ortadoğu'nun kavşak noktasında çok önemli bir Jeopolitik konuma sahiptir. Bu bakımdan Türkiye NATO için vazgeçilmez bir ülkedir. Dünyanın en istikrarsız ve güç mücadelelerinin yapıldığı bölgenin içinde, Türkiye organizasyonun tek üye ülkesi konumundadır. Yine enerji güvenliğini sağlamada da bir enerji koridoru pozisyonundadır. Dikkat edilirse NATO'nun hem üyesi hem de NATO'nun kurduğu ortaklık bölgelerine (Euro-Atlantik Partnership Council, Mediterranean Dialogue ve İstanbul Cooperation Initiative) dahil ülkelerle aynı coğrafyayı paylaşan tek ülke Türkiye'dir.

Türkiye'nin bir tarafında ekonomik krizle ve durgunlukla boğuşan Avrupa, diğer tarafında istikrarsız, iç çatışma ile mücadele eden ve silahlanma yarışı içersinde olan Ortadoğu ve Avrasya

coğrafyası arasında yıldız parlayan ve güven veren Türkiye, bu stratejik ve jeopolitik konumu ile gelişen siyasi istikrarı, demokrasisi, hızla büyüyen ekonomisinin yanı sıra bölgesel etkinliği ile NATO içerisinde öneminin gittikçe artacağı aşikardır. Bunların göz önüne aldığımızda NATO bir taraftan akıllı Savunma kavramıyla verimliliğini artırmayı düşünürken ve diğer taraftan Ortadoğu'daki yaşanan kargaşa ve de İran-İsrail sürtüşmesi gibi kritik süreçte Avrupa'daki bazı birliklerin Türkiye'ye kaydırmayı ya da Türkiye'nin Doğu bölgesine yeni yapıda bir askeri konuşlanmaya gidebilir.

Sonuç

Başlangıçta Soğuk Savaş döneminin bir oluşumu olan NATO, Avrupa'da bölünme çizgileri kalktıktan sonra yeni ve önemli görevler üstlenmeye başlamıştır. Kapılarını Doğu Avrupa'dan gelen yeni üyelere açmış, Uzak Doğu'ya kadar uzanan bir ortaklıklar ağı oluşturmuştur. Ayrıca, Avrupa'daki, ve daha yakın zamanlarda Avrupa-Atlantik sahası dışındaki bölgesel ve etnik çatışmaları yatıştırmak için kriz yönetimi operasyonları düzenlemiştir. Soğuk Savaş sonrası dönem daha karmaşık bir güvenlik ortamı getirmiştir. Bu eğilimin 21. yüzyılda da devam edeceği tahmin edilmektedir. İttifak'ın 1999'da onayladığı Stratejik Kavram yeni güvenlik ortamının sorunlarını ve tehditlerini ele almaktadır. İttifak, asimetrik tehditler doğrultusunda uyarlanmak için 11 Eylül 2002'deki terörist saldırılardan beri çalışmalarını yeniden gözden geçirmektedir. Ortaklıklarını genişleterek ve güçlendirerek, kuvvetlerini modernize ederek ve yeni kriz alanlarını sorunlarını çözmeye çalışarak güvenlik konusunda daha geniş kapsamlı ve iddialı bir yaklaşım geliştirmektedir. Üyelerinin savunma, barış ve güvenliği için dönüşümünü hızlandırmaktadır. Bu amaçla, yeni ve güçlü siyasi ilişkiler kurmakta ve giderek küreselleşen ve sorunları artan bir ortama mukabele edebilecek daha güçlü operasyonel yetenekler geliştirmektedir. Bu bağlamda Avrupa ve Amerika'da ekonomik önlemlerden dolayı savunma harcamalarında kısıntıya gidileceğinden NATO daha verimli bir güce dönüşme çabaları göstermektedir. 9 Eylül'den sonra NATO teröre karşı savaş başlatmış, on yıllık faaliyet alanını terörle mücadeleye veren NATO 2014'den sonra Irak'ın ardından Afganistan'dan da çıkınca artık NATO bu evreyi kapatarak yeni bir döneme girmeye şimdiden başlamıştır. Rusya, İran ve İsrail'in silahlanma yarışında kendini koruma gayreti içerisinde bulunacaktır ve caydırıcı varlık olarak karşılıklarında duracaktır. NATO bir taraftan Rusya ile Avrupa-Atlantik İşbirliği çerçevesinde ilişki içersine girerek ortaklık bağlarını artırırken diğer taraftan da Rusya'yı kendi içersine sıkıştırma politikası gütmektedir. Ayrıca Amerika'nın Avrupa'da füze kalkını projesiyle Rusya ile gizli soğuk savaşı hala devam ettirmektedir. Malatya'daki erken uyarı radar sistemiyle NATO hem İran hem de Rusya'nın siyasi manevralarını kısıtlayacak hem de üyelerini olası bir saldırıya karşı koruma şemsiyesi oluşturacaktır. Ancak Kurulan ve kurulacak

radar ve füze sistemleri silahlanma yarışını hızlandırma yönünde dünya barışına negatif etki yapacaktır.

Daha verimli bir güce dönüşme gayretlerinin bir sonucu ve güvenlik tehdidinde eksen kaymasından dolayı NATO askeri birliklerinin konuşlanmasında yeniden yapılanmaya gitmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu yeni eksenin tam merkezinde Türkiye bulunmaktadır. Türkiye’de sadece radar değil farklı NATO birlikleri ve silahlarının konuşlanmasına gebe kalabilir. Türkiye’nin hızla büyüyen ekonomisi, siyasal istikrarı, gittikçe güçlenen demokrasisi ve bölgesel güç olma yolunda giden çizgisiyle ve vazgeçilemez jeopolitik konumuyla NATO içersindeki etkinliği git gide artacaktır.

KAYNAKÇA

- 1.NATO HOMEPAGE, (2012) A Short History of NATO, <http://www.nato.int/history/index.html>, 28.02.2012
- 2.ERCOLANİ, Giovanni; (2011) Keeping Security and Peace: Behind the Strategicalization of NATO’s ‘‘ Criticl Security Discourse’’, SAYGILI, Hasip (Ed) Güvenlik Stratejileri Dergisi, ss:76-78
- 3.NATO HOMEPAGE, (2012) Partners, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/51288.htm>, 28.02.2012
- 4.NATO HOMEPAGE, (2012), NATO Member Countries, http://www.nato.int/cps/en/natolive/nato_countries.htm. 26.02.2012
- 5.TEİGEN, George J, JM; 2008, "NATO Enlargement and Institution Building: Military Personnel Policy Challenges in the Post-Soviet Context". *European Security* **17** (2): 346.
- 6.BBC News; (2008) ‘Medvedev Warns on Nato Expansion, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/erope/7312045.stm>. 25 Mart 2008

7. The Daily Telegraph; (2010) 'Ukraine Drops Nato Membership Pursuit', <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/7774665/Ukraine-drops-Nato-membership-pursuit.html>. 28 Mayıs 2010
8. BBC News; (2009) 'Obama Shelves Europe Misilse Plan', <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americans/8260230.stm>. 17 Eylül 2009)
9. BBC News; (2009) 'Russia Hails US Misilse Overhaul', <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americans/8260250.stm>. 18 Eylül 2009
10. Shanker, Thom; (2011) U.S. Hails Deal With Turkey on Missile Shield, New York Yimes, <http://www.nytimes.com>. 03.01.2012
11. Barry, Ellen, (2011) Russia: Missiles May Be Deployed if U.S. Talks Fail, New York Times, [http://www. Nytimes.com](http://www.Nytimes.com), 21 Kasım 2011
12. Kershner, Isabel, (2011) Israel Tests a Long-Range Missile, New York Times, <http://www.nytimes.com>, 2 Kasım2011
13. Dempsey, Judy, NATO's Noble Worlds Go for Naught, New York Times, <http://www.nytimes.com>, 7 kasım 2011